

УДК 330.831.84:336.74(477)

Ю.С. Худолій к.е.н., доцент кафедри фінансів і банківської справи Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка

О.І. Василенко студент Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка

А.В. Шклярчук студент Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка

ВИКОРИСТАННЯ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

У статті обґрунтовано доцільності застосування інфляційного таргетування як інструменту забезпечення фінансової безпеки в Україні на основі міжнародного досвіду. Висвітлено структуру національної безпеки України та виокремлено фінансову безпеку як окрему складову економічної. Проаналізовано зміни в показниках рівня інфляції та середнього доходу населення України за останні 10 років. Авторами досліджено результати та наслідки запровадження інфляційного таргетування в Польщі, Угорщині та Чехії. Визначено, що перевагами запровадження режиму інфляційного таргетування в Україні, виходячи з аналізу досвіду європейських країн, можуть стати: зниження інфляційних очікувань населення, співпраця Національного банку України та населення, забезпечення гнучкої валютно-курсової політики центрального банку, створення сприятливих умов для розвитку всіх секторів і галузей економіки. Зроблено висновок, що виходячи з досвіду зарубіжних країн інфляційне таргетування є «рятівним кругом» економіки. Уведення інфляційного таргетування надасть перші результати покращення фінансової безпеки не через 2 чи 5 років, за умов нинішнього показника інфляції та стану економіки в цілому можна очікувати результативної віддачі у період 10, а то й 15 років. Обґрунтовано вплив інфляційного таргетування на фінансову безпеку та доцільність використання відповідного фінансового інструмента в українській економіці. Доведено, що запровадження інструменту інфляційного таргетування зможе стати основною передумовою зниження рівня інфляції лише у тому випадку, якщо попередньо будуть проведені якісні зміни економічної, фінансової, політичної та соціальної сфер вітчизняної економіки.

Ключові слова: фінансова безпека, інфляційне таргетування, інфляція.

Рис. 3, Літ. 16

Ю.С. Худолій, А.І. Василенко, А.В. Шклярчук

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФЛЯЦИОННОГО ТАРГЕТИРОВАНИЯ В КАЧЕСТВЕ ИНСТРУМЕНТА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

В статье обосновывается целесообразность использования инфляционного таргетирования как инструмента обеспечения финансовой безопасности в Украине на основании международного опыта. Показана структура национальной безопасности Украины, финансовая безопасность выделена как отдельная составляющая экономической безопасности. Проанализированы изменения в показателях уровня инфляции и среднего дохода населения Украины за последние 10 лет. Авторами проведено исследование результатов и последствий внедрения инфляционного таргетирования в Польше, Венгрии, Чехии. Определено, что преимуществами введения режима инфляционного таргетирования в Украине, исходя из анализа практики Европейских стран, могут быть: понижение уровня инфляционных ожиданий населения, сотрудничество Национального Банка Украины и населения, обеспечение гибкой валютно-курсовой политики центрального банка, создание благоприятных

условий для развития всех секторов и сфер экономики. Был сделан вывод, что исходя из опыта зарубежных стран, инфляционное таргетирование является «спасательным кругом» для экономики. Введение инфляционного таргетирования даст первые результаты улучшения финансовой безопасности не через два или пять лет, при условии нынешнего показателя инфляции и состояния экономики в целом, позитивной отдачи можно ожидать в период 10 -15 лет. Обосновано влияние инфляционного таргетирования на финансовую безопасность и целесообразность использования соответственного финансового инструмента в украинской экономике. Доказано, что внедрение инструмента инфляционного таргетирования может стать основной предпосылкой понижения уровня инфляции только в том случае, если предварительно будут проведены качественные изменения экономической, финансовой, политической и социальных сфер отечественной экономики.

Ключевые слова: финансовая безопасность, инфляционное таргетирование, инфляция.

Y.S. Khudolii, O.I. Vasilenko, A.V. Shkliaruk

USAGE OF INFLATION TARGETING AS A TOOL FOR ENSURING THE FINANCIAL SECURITY OF A COUNTRY

The article proves the practicability of applying the inflation targeting as a tool for the Ukrainian financial security enforcement based on the international experience. It shows the structure of the Ukrainian national security system and the financial security as a separate part of the economical one. The authors analyses the changes in the inflation rate and per capita income for the last ten years. The authors have researched the results and the consequences of the inflation targeting implementation in Poland, Hungary and the Czech Republic. It is reported that according to the analysis of the European countries, the benefits of the inflation targeting implementation in Ukraine can be the next: the decrease in the inflation expectations of the population, their cooperation with The National Bank of Ukraine, providing the flexible exchange rate policy of the central bank, creating favorable conditions for the development of all the economy sectors. The following conclusion is drawn: from the foreign countries practice the inflation targeting is essential for the economy recovery. The implementation of the inflation targeting will give the first results on the financial security improvements not in two or five years. Because of the present inflation rate and economical conditions the positive results can be expected in 10 or even 15 years. The article justifies the influence of the inflation targeting on the financial security and practicability of this financial tool applying to the Ukrainian economy. It is proved that the inflation targeting implementation could be the main reason for the inflation rate decrease only in the case of quality changes in economical, financial, political and social fields of the national economy.

Key words: financial security, inflation targeting, inflation.

Постановка проблеми. У зв'язку із загостренням економічної кризи в Україні, яка супроводжується складним політико-економічним становищем, велику роль для забезпечення стабільності і розвитку економіки держави мають відігравати чіткі та виважені кроки в забезпеченні фінансової безпеки держави як складової економічної безпеки.

Основними показниками, що свідчать про зниження рівня фінансової-безпеки України є: високі темпи зростання державного боргу, зменшення реального ВВП, стрімка девальвація національної валюти, збільшення грошової маси в обігу, а постійно зростаючі інфляційні процеси є наявним показником регресії в економіці України, а тому є нагальними до вирішення.

Саме тому, в сучасних умовах, все актуальнішим стає питання запровадження інфляційного таргетування Національним банком України, яке у міжнародній практиці

є ефективним інструментом врегулювання інфляційних процесів, оскільки саме НБУ є гарантом стабільності грошово-кредитного сектору та грошової одиниці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дослідження доцільності використання інфляційного таргетування Національним банком України висвітлювали в своїх працях такі вчені: Городніченко Ю.[6], Лепушинський В.[8], Шоломицький Ю.[10], Ніколайчук С.[10], Куабіон О.[6], Вавра Д.[4], Віблій П.[5], Міщенко В.[9], Дячек С. [7].

Зокрема В. Лепушинський наголошує на тому, що у світовій практиці існує три основних монетарних режими: прив'язка обмінного курсу, монетарне та інфляційне таргетування. Оскільки для альтернативних інфляційному таргетуванню монетарних режимів притаманні суттєві недоліки, ці режими неприйнятні для застосування в Україні. Автор виокремлює серед найголовніших переваг режиму інфляційного таргетування те, що цим режимом передбачено чіткі процедури проведення прозорої монетарної політики, спрямованої на досягнення та підтримку цінової стабільності в середньостроковій перспективі [8].

Девід Вавра у своїх працях аналізує запровадження інфляційного таргетування у розвинених країнах та країнах, що розвиваються. Науковець наголошує на тому, що дієвий режим інфляційного таргетування формувався

поступово і був результатом наполегливої праці центральних банків. Країни вирішували численні складні завдання у різних сферах, зокрема підтримання рівня довіри до центрального банку, функціонування трансмісійного механізму політики та припинення фіскального домінування [4].

Питання запровадження режиму інфляційного таргетування в Україні піднімалося ще у 2001 році, проте за останні 14 років конкретних кроків до його впровадження так і не було зроблено. Наразі Україна знаходиться на хвилі якісних змін політичного та економічного життя, а тому актуальність впровадження режиму інфляційного таргетування потребує якісного вивчення.

Мета роботи. Висвітлення доцільності застосування інфляційного таргетування як інструменту забезпечення фінансової безпеки в Україні на основі міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» під національною безпекою слід розуміти – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [1].

Для побудови та розвитку гармонійної демократичної країни необхідно забезпечити високий ступінь безпеки кожного з рівнів національної безпеки (рис.1). Проблеми подолання інфляції за допомогою інфляційного таргетування в даному випадку впливають на кожен з цих рівнів, адже надмірне зростання інфляції є відчутним як для окремої особи і суспільства, рівень життя якого стрімко знижується, так і для безпеки держави загалом.

Згідно Стратегії національної безпеки України від 26 травня 2015 року, до основних напрямків у забезпеченні економічної безпеки належить подолання бідності, наближення рівня життя українців до держав Центральної та Східної Європи членів ЄС, досягнення необхідних критеріїв для вступу України в ЄС, формування сприятливого бізнес-клімату, створення найкращих в Центральній та Східній Європі умов для інвесторів. Наголошено на необхідності підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків [2].

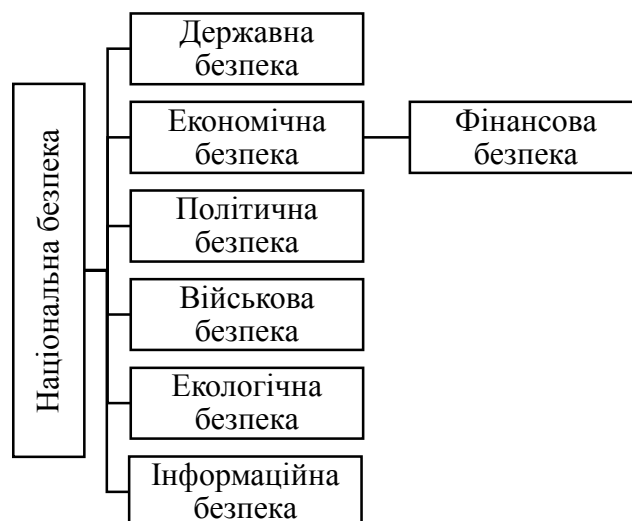

Рис.1. Рівні національної безпеки.

Джерело: складено авторами на основі [3]

Інфляція — це завжди сигнал про фінансову небезпеку, яка потребує певних заходів із боку владних структур держави. [3]. Інфляція перш за все впливає на фінансову безпеку країни, адже за умов постійного зростання показника інфляції відбувається знецінення грошової одиниці, населення в очікуванні ще більших негараздів намагається як найшвидшими темпами позбутися нестабільних грошей, перетворюючи їх в товарно-матеріальні цінності, наслідком є збільшення грошової маси в обігу та подальше зростання інфляції.

Рівень інфляції є суттєвим показником, що демонструє рівень внутрішньої стабільності країни. Зростання цін, що є одним із проявів інфляції, має наслідком знецінення коштів населення та господарюючих суб'єктів. Тому, дотримання інфляційних орієнтирів є важливою складовою діяльності центральних банків [7].

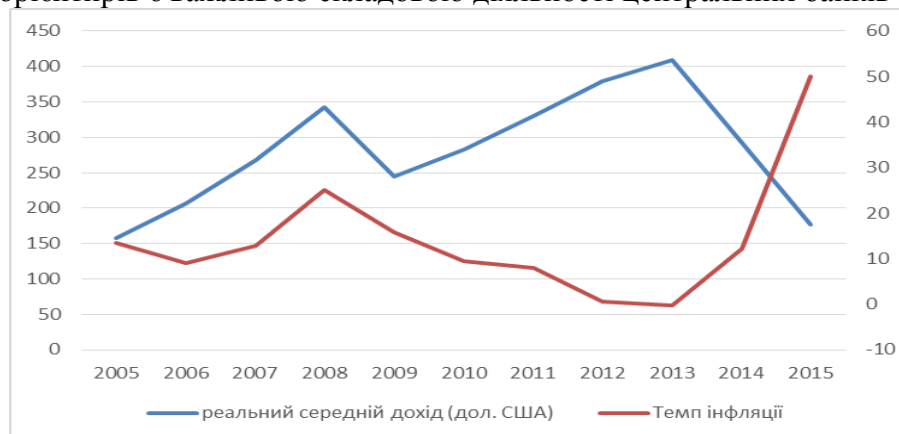

Рис. 2. Динаміка зміни інфляції та реального середнього доходу (дол. США) населення та суб'єктів господарювання

Джерело: складено авторами на основі [11]

Якщо проаналізувати зміни в показниках рівня інфляції та середнього доходу населення України за останні 10 років (рис.2), то доречно зробити наступні висновки. За період 2005 – 2015 рр. показник темпу інфляції різко зростав у 2008 та 2015 рр. У 2008 році індекс інфляції становив 25%, відповідні зміни пояснюються впливом світової економічної кризи. Наслідком негативних змін показника інфляції, а саме його зростання до 49% у 2015 році є нестабільна політико-економічна ситуація, існування зони міждержавного конфлікту, «чистка» банківської системи, стагнація багатьох

галузей промисловості. Різке зростання індексу інфляції за останні роки, робить нагальним питання впровадження дієвого механізму грошово-кредитної політики, який би дозволив зменшити відповідний показник та переорієнтувати суть планування та досягнення запланованого рівня інфляції, а саме механізм інфляційного таргетування.

Таргетування інфляції – монетарний режим, який передбачає відповідальність центрального банку за дотримання проголошеного значення офіційного показника інфляції (таргету) протягом визначеного періоду часу. Відповідальність центрального банку обумовлена можливістю використання усього переліку інструментів монетарної політики, у випадку загрози недотримання визначеного значення таргету [16].

При аналізі інфляційного таргетування доцільно було б дослідити досвід країн світу, які ввели даний монетарний режим, та зміни в економічних показниках, що відбулися після його запровадження. Зокрема доречно розглянути наступні країни: Польща режим інфляційного таргетування запроваджено у 1999р., Угорщина – 2001 р., Чехія – 1998 р. Якісні зміни, що відобразились на значенні темпу інфляції в аналізованих країнах продемонстровано на рис. 3.

Рис.3. Динаміка темпу інфляції країн впроваджувачів інфляційного таргетування
Джерело: складено авторами на основі [11]

Аналіз рис. 3 дає змогу зробити висновок про те, що після запровадження інфляційного таргетування в країнах, що аналізуються, темп інфляції поступово зменшується. У період 2007 - 2008 років відбувається збільшення даного показника, що пояснюється світовою економічною кризою. Доречно зазначити, що з 2012 року темп інфляції зменшується і прямує до показника «0», а в деяких країнах прослідковується дефляція.

Зупинимось на конкретних заходах впровадження механізму таргетування в означених країнах.

Діяльність Національного банку Угорщини, щодо регулювання показників інфляції була побудована на моделі квартальних прогнозів. Прогноз публікується в «Квартальній доповіді з інфляції». У випадку відмінностей значень від інфляційного таргету, центральний банк Угорщини послаблює чи робить більш жорсткими монетарні умови переважно через зміну базових відсоткових ставок [13].

Прийняття рішень Чеським Національним Банком при реалізації стратегії інфляційного таргетування відбувається на базі прогнозних оцінок інфляційних процесів. За оцінками ЧНБ, зміна відсоткових ставок справляє найбільший вплив на інфляцію лише через 12-18 місяців. ЧНБ зосереджує увагу на цьому проміжку часу в процесі розробки монетарної політики, хоча звичайно періоди до та після також беруться до уваги [13].

Національний банк Польщі в рамках стратегії монетарної політики визначає інфляційний таргет та регулює величину базових відсоткових ставок з метою максимізації вірогідності досягнення цього таргету [13].

Не зважаючи на те, що жодна з країн, яка впровадила режим таргетування інфляції не відмовилась від цієї монетарної стратегії, більшість з них відчуває суттєві проблеми у дотриманні цільового показника:

– Чехія (1998р.): цільовий показник «чистої інфляції» знаходився в рамках заданого коридору лише протягом одного тривалого періоду (вересень 2001 – травень 2002р.).

– Польща (1999р.): цільовий показник інфляції знаходився в межах «коридору» лише 3 рази (серпень 1999р., січень-червень 2001р., січень-травень 2004р.).

– Угорщина (2001р.): цільовий показник знаходився в межах встановленого «коридору» протягом періоду з червня 2002р. по листопад 2003р. [15].

Перевагами запровадження режиму інфляційного таргетування в Україні, виходячи з аналізу досвіду європейських країн, можуть стати:

- зниження інфляційних очікувань населення;
- співпраця Національного банку України та населення;
- забезпечення гнучкої валютно-курсової політики центрального банку;
- створення сприятливих умов для розвитку всіх секторів і галузей економіки.

На українському економічному поприщі останнім часом розгорнулися активні дискусії, щодо доцільності та актуальності запровадження за нинішніх політико-економічних умов такого монетарного інструмента, як інфляційне таргетування. Одним з ключових факторів, що унеможлиблює застосування інфляційного таргетування в Україні на думку деяких науковців є занадто високий показник інфляції, а саме 46,8% на жовтень 2015 року [12]. Втім якщо звернутися до досвіду зарубіжних країн у запровадженні монетарного режиму інфляційного таргетування важливо зазначити, що у Чилі після запровадження інфляційного таргетування показник інфляції зменшився з 28% до 3% [14], цей процес зайняв 10 років та супроводжувався низкою якісних соціально – економічних змін, у Європейському Союзі більш близькою до України країною за економічним розвитком є Польща, саме в цій державі політика таргету, протягом 6 років знизила показник інфляції з 11% до 1,5%.

Виходячи з досвіду зарубіжних країн інфляційне таргетування є «рятівним кругом» економіки. Уведення інфляційного таргетування надасть перші результати покращення фінансової безпеки не через 2 чи 5 років, за умов нинішнього показника інфляції та стану економіки в цілому можна очікувати результативної віддачі у період 10, а то й 15 років. Важливо розуміти, що задля якісних змін, реформація повинна бути комплексна. Лише за умов спільної співпраці всіх секторів економіки задля досягнення таргету, впровадження відповідного інструмента грошово-кредитної політики матиме сенс та забезпечить фінансову безпеку України.

Висновки. На основі аналізу наслідків запровадження інфляційного таргетування в країнах Європи можна зробити висновки щодо доцільності запровадження такого інструмента грошово-кредитної політики в нашій державі. Варто зазначити, що в Чехії, Польщі, Угорщині результатом запровадження інфляційного таргетування стало поступове зниження цільового показника інфляція до оптимального рівня.

Запровадження інструменту інфляційного таргетування зможе стати основною передумовою зниження рівня інфляції лише у тому випадку, якщо попередньо будуть проведені якісні зміни економічної, фінансової, політичної та соціальної сфер вітчизняної економіки. Лише комплексні зміни нададуть можливість центральному банку ефективно використовувати інструмент інфляційного таргетування, який, за умови вдалого використання, може перетворитися на рушійну силу, що спричинить «ренесанс» економіки України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» [Електронний ресурс]/ Доступ до ресурсу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
2. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» [Електронний ресурс]/ Доступ до ресурсу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
3. Економічна безпека: навч. посіб./ [З.С. Варналій, П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, Е.М. Лібанова та ін..] . – К.: Знання, 2009. – 647с.
4. Вавра Д. Досвід інфляційного таргетування: уроки для України/ Д.Вавра// Вісник НБУ. – 2015. – №233. – С. 40 – 57.
5. Віблій П.І. Перехід до інфляційного таргетування в Україні /П.І. Віблій, Х.В. Горбова, Б.А. Федак // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24. – С. 193–198.
6. Городніченко Ю., Куабіон О. Інфляційні очікування в Україні: довгий шлях до закріплення?/Ю.Городніченко, О.Куабіон// Вісник НБУ. – 2015. – №233. – С. 6 – 24.
7. Дячек С.М. Грошово – кредитна безпека України: сутність, загрози, оцінка/ С.М. Дячек, О.О. Панасюк// Вісник Житомирського державного університету, Сер: Економічні науки. – 2013. – №2. – С. 227 – 232.
8. Лепушинський В. Стратегічний документ з монетарної політики в умовах запровадження в Україні інфляційного таргетування/ В.Лепушинський// Вісник НБУ. – 2015. – №233. – С.40 – 57.
9. Міщенко В. Методологічн та методичні проблеми запровадження таргетування інфляції/В. Міщенко // Вісник НБУ. - 2006. - № 5. - С. 40-45
10. Ніколайчук С., Шоломицький Ю. Використання макроекономічних моделей для монетарної політики в Україні/ С. Ніколуїчик, Ю.Шоломицький// Вісник НБУ. – 2015. – №233. – С.58 – 69.
11. Міжнародний валютний фонд [Електронний ресурс]/ Доступ до ресурсу <https://www.imf.org/external/index.htm>.
12. Національний банк України. Оцінка інфляції за жовтень 2015 року [Електронний ресурс]/ Доступ до ресурсу <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=23729464>.
13. Особливості застосування монетарної стратегії таргетування інфляції в країнах ЦСЄ [Електронний ресурс]/ Доступ до ресурсу http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8982/1/T9_39.pdf.
14. Перехід до інфляційного таргетування в Україні [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvnltu_2014_24.136.pdf.
15. Сучасні стратегії грошово – кредитної політики [Електронний ресурс]/ Доступ до ресурсу http://www.u-fin.com.ua/analit_mat/gkr/034.htm.
16. Таргетування інфляції [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123682.